NORAKSTS

Lieta Nr.A420803310

(A-01702-13/41)

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

S P R I E D U M S
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2013.gada 26.aprīlī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis P.Novičenoks

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu *V.K.* pieteikumā par Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2010.gada 5.maija lēmuma Nr.1/12-K/1531 atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] Daugavgrīvas cietuma drošības daļas jaunākā inspektore 2010.gada 3.martā sastādīja ziņojumu, kurā konstatēts, ka 2010.gada 3.martā plkst.12.40, pārbaudot *V.K.* (turpmāk - Pieteicējs) korespondenci, *J.G* adresētajā vēstulē Pieteicējs attiecībā uz cietuma darbiniekiem lietojis vārdus: „псы", „уродцы", „дураки", „бойцовские петушки", „дебилы", „животные двуногие" („suņi", „kropļi", „muļķi", „cīņas gailīši", „debiliķi", „divkājainie dzīvnieki"), ar ko aizskāra Daugavgrīvas cietuma darbinieku cieņu un godu. Saskaņā ar Latvija Sodu izpildes kodeksa 70.panta ceturtās daļas 1.punktu brīvības atņemšanas iestādes darbinieku goda un cieņas aizskaršana ir uzskatāma par rupju soda izciešanas režīma pārkāpumu (*lietas 52.-53.lapa*).

[2] Ar Daugavgrīvas cietuma priekšnieka 2010.gada 9.marta lēmumu Pieteicējam piemērots disciplinārsods – ievietošana soda izolatorā uz piecpadsmit diennaktīm (*lietas 54.-55.lapa*).

[3] Izskatot Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka 2010.gada 5.maija lēmumu Nr.1/12-K/1531 (turpmāk – Lēmums) Daugavgrīvas cietuma priekšnieka 2010.gada 9.marta lēmums par Pieteicējam piemēroto disciplinārsodu atstāts negrozīts, bet Pieteicēja sūdzība noraidīta (*lietas 14.-15.lapa*).

[4] Administratīvajā rajona tiesā saņemts *V.K.* pieteikums par Lēmuma atzīšanu par prettiesisku. Pieteikumā norādīts, ka sods pieteicējam uzlikts nepamatoti, jo viņš nav izdarījis pārkāpumu Latvijas Sodu izpildes kodeksa 71.panta piektās daļas izpratnē (*lietas 3.lapa*).

2011.gada 14.janvārī tiesā saņemti pieteikuma papildinājumi, kuros Pieteicējs lūdz piedzīt no Latvijas Republikas morālā kaitējuma atlīdzinājumu EUR 8 000 apmērā par kaitējumu, kas radies ar prettiesisko lēmumu par disciplinārsoda piemērošanu (*lietas 59.lapa*).

[5] Administratīvajā rajona tiesā saņemts Ieslodzījuma vietu pārvaldes rakstveida paskaidrojums (*lietas 50.-51.lapa*) par pieteikumu, kurā iestāde iesniegto pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu. Ieslodzījuma vietu pārvaldes norāda šādus apsvērumus.

[5.1] Saskaņā ar Ieslodzījuma pārvaldes likuma 25.panta otro daļu Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersona atrodas valsts aizsardzībā - viņas dzīvību, veselību, godu un cieņu aizsargā valsts. Savukārt Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma 25.panta trešā daļa noteic, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas goda aizskaršana, pretošanās amatpersonai, viņas veselības vai dzīvības apdraudēšana, kā arī rīcība, kas viņai traucē pildīt dienesta pienākumus, sodāma normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ieslodzījuma vietu pārvalde uzskata, ka amatpersonas goda un cieņas aizskaršana var izpausties ne tikai izsakot cieņu un godu aizkarošos vārdus konkrētai amatpersonai personīgi vai kādā citā veidā izaicinoši un pazemojoši uzvedoties, bet arī atklāti aizskarot godu un cieņu vēstulē. No Pieteicēja vēstules konteksta secināms, ka tajā minētie aizskarošie vārdi attiecas uz brīvības atņemšanas iestādē strādājošajiem darbiniekiem. Iestādes ieskatā Pieteicējs tādējādi izrāda necieņu pret Daugavgrīvas cietumā strādājošam amatpersonām un visu soda izciešanas sistēmu kopumā.

Pieteicējs paskaidrojumā atzina savu vainu, norādot, ka ir lietojis ziņojumā norādītos vārdus, tādējādi pilnībā piekrītot pārkāpuma faktiskajiem apstākļiem.

[5.2] Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta trešo daļu, ievietot soda izolatorā var tikai notiesātos, kuri izdarījuši rupjus vai sistemātiskus soda izciešanas režīma pārkāpumus. Konkrētajā gadījumā ir konstatējams rupjš, kā arī Pieteicējs pēdējā pusgada laikā ir pieļāvis vairākus disciplīnas pārkāpumus.

Pavisam soda izciešanas laikā Pieteicējs ir pieļāvis 30 soda izciešanas režīma pārkāpumus. Pēdējie pārkāpumi konstatēti 2010.gada 18.februārī – nav saklāta gultasvietu pēc vienota parauga un netika pildītas Daugavgrīvas cietuma administrācijas pārstāvja likumīgās prasības, 2010.gada 24.februārī, netika nodots Daugavgrīvas cietuma īpašums.

Tādējādi, Pārvalde konstatēja, ka pieteicējs sistemātiski pieļauj soda izciešanas režīma pārkāpumus. Turklāt, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta ceturtās daļas 1.punkts noteic, ka brīvības atņemšanas iestādes darbinieku cieņas un goda aizskaršana ir uzskatāma par rupju soda izciešanas režīma pārkāpumu.

Ņemot vērā šādus apstākļus, Ieslodzījuma vietu pārvalde uzskata, ka disciplinārsods Pieteicējam ir piemērots pamatoti un tiesiski, tas ir samērīgs un atbilst izdarītā pārkāpuma raksturam un notiesātā personībai.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 9.decembra spriedumu Pieteicēja pieteikums noraidīts, bet Lēmums atstāts negrozīts, Pieteicēja iesniegtie pieteikuma papildinājumi par morālā kaitējuma kompensācijas noteikšanu atstāti bez izskatīšanas, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 278.panta pirmās daļas 1.punktu, jo Pieteicējs nav ievērojis likumā noteiktās ārpustiesas izskatīšanas kārtību daļā par kaitējuma atlīdzināšanu (*lietas 94.-96.lapa*).

Izskatot Pieteicēja iesniegto kasācijas sūdzību, ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 22.jūnija spriedumu pirmās instances tiesas spriedums atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai (*lietas 113.-121.lapa*).

Senāts spriedumā atzina, ka Pieteicēja tiesības uz brīvu korespondences saņemšanu un nosūtīšanu aizsargā Satversmes 96.pantā garantētās tiesības uz privāto dzīvi.

Notiesāto tiesības uz korespondences neaizskaramību var tikt ierobežotas saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 41.panta septītās daļas noteikumiem, pakļaujot to cenzūrai. Korespondences neaizskaramības ierobežojums, kas izpaužas vēstuļu lasīšanā un aizturēšanā, ir vērsts uz to, lai garantētu kārtību un drošību brīvības atņemšanas iestādēs un tādējādi aizsargātu arī sabiedrības drošību, kā arī aizsargātu sabiedrību pret noziedzību. Senāta ieskatā Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr.423) 44.6.apakšpunkts noteic notiesātā pienākumu būt pieklājīgam saskarsmē ar citiem notiesātajiem, administrācijas pārstāvjiem un apmeklētājiem, taču nevar atzīt, ka notiesātais atrodas tiešā saskarsmē ar cietuma administrācijas pārstāvi, ja nosūta privātu vēstuli. Cenzūras mērķis ir nodrošināt drošību un kārtību ieslodzījuma vietā vai novērst likumpārkāpumus, bet tās mērķis nav notiesātā uzvedības kontrole daļā par pieklājīgu izturēšanos pret cietuma darbiniekiem.

Citastarp Senāts norādījis, ka pirmās instances tiesas secinājums par pieteikuma papildinājumu atstāšnu bez izskatīšanas daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, jo Pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību, nav pamatots ar lietā esošiem materiāliem. Lietā nav Pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma Ieslodzījuma vietu pārvaldei, tāpēc tiesas izdarītie secinājumi nav pamatoti ar lietā noskaidrotajiem apstākļiem.

[7] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2012.gada 28.jūnija lēmumu lieta tika nozīmēta izskatīšanai uz 2012.gada 19.decembri (*lietas 125.lapa*). Pieteicējs uz tiesas sēdi 2012.gada 19.decembrī neieradās un par neierašanās iemesliem tiesai nepaziņoja. Lietas izskatīšana tika atlikta uz 2013.gada 5.februāri (*lietas 127.lapa*).

2013.gada 4.februārī tiesā saņemts pieteicēja iesniegums, kurā Pieteicējs norāda, ka nevar ierasties uz tiesas sēdi un lūdz lietu izskatīt rakstveida procesā (*lietas 135.lapa*). Pamatojoties uz Pieteicēja iesniegumu Pieņemts lēmums par lietas nozīmēšanu izskatīšanai rakstveida procesā uz 2013.gada 4.aprīli, nosakot procesa dalībniekiem termiņu paskaidrojumu sniegšanai līdz 2013.gada 4.martam (*lietas 142.lapa*). Procesa dalībnieki noteiktajā termiņā nekādus papildinājumus vai paskaidrojumus tiesai nav iesnieguši.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudot lietā esošos materiālus, izvērtējot lietā esošos procesa dalībnieku paskaidrojumus, pārbaudot Lēmuma tiesiskumu un pamatotību, pieteikumā un tā papildinājumā norādītos argumentus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir apmierināms daļā, bet daļā ir atstājams bez izskatīšanas.

[9] No pieteikuma satura tiesa secina, ka Pieteicējs pārsūdz Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Daugavgrīvas cietuma priekšnieka lēmums par disciplinārsoda – ievietošana soda izolatorā uz 15 diennaktīm, jo Pieteicēja ieskatā viņš nav pieļāvis pārkāpumu, bet lēmums par soda piemērošanu neatbilst Latvijas Sodu izpildes kodeksa 71.panta piektās daļas prasībām.

Apstrīdēšanas iesniegumā (*lietas 143.-149.lapa*) Pieteicējs norādījis, ka cietuma administrācija ir pieņēmusi prettiesisku lēmumu, jo vārdi, kurus cietuma administrācija ir tulkojusi kā godu un cieņu aizskarošus ir izteikti privātā vēstulē. Nevar atzīt par goda un cieņas aizskārumu izteikumus, kas lietoti privātā sarunā, jo šādā situācijā iztrūkst izteikumu publiskums.

[10] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta pirmās daļas 6.punkts noteic, ka par soda izciešanas režīma prasību pārkāpšanu notiesātos, kas sodu izcieš cietumos, var ievietot soda izolatorā līdz piecpadsmit diennaktīm.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta trešā daļa noteic, ka ievietot soda izolatorā var tikai notiesātos, kuri izdarījuši rupjus vai sistemātiskus soda izciešanas režīma pārkāpumus. Atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta ceturtās daļas 1.punktam par rupjiem soda izciešanas režīma pārkāpumiem uzskatāma fiziska pretošanās iestādes darbiniekiem vai viņu cieņas un goda aizskaršana. Savukārt saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta piekto daļu par sistemātiskiem režīma pārkāpumiem uzskatāmi Brīvības atņemšanas iestāžu iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumi, kas izdarīti divas vai vairākas reizes pēdējā pusgada laikā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr.423) 45.8.punktu notiesātajiem ir aizliegts lietot necenzētus vārdus.

[11] Tiesa konstatē, ka lietā nav strīda par to, ka Pieteicējs privātā vēstulē ir lietojis ziņojumā par notiesātā disciplīnas pārkāpumu norādītos vārdus. Bet lietā ir strīds par to, vai

šādu vārdu lietošana veido Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta ceturtās daļas 1.punktā paredzēto pārkāpuma sastāvu.

[12] Augstākās tiesas Senāts 2012.gada 22.jūnija spriedumā atzinis, ka aizskarošu izteicienu lietošana privātā vēstulē nevar tikt atzīta par cieņas un goda aizskārumu, jo vēstule nebija paredzēta publicēšanai vai izplatīšanai plašākam sabiedrības lokam, turklāt vēstulē nav norādītas personas, kuru adresē ir izteikti aizskaroši izteicieni.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu tiesību normu interpretācija, kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

Izvērtējot minēto kasācijas instances tiesību normu interpretāciju, tiesa nonāk pie secinājuma, ka citādam lietas faktisko apstākļu novērtējuma konkrētā lietā nav pamata.

Latvijas Sodu izpildes kodeksā paredzētie notiesāto disciplinārās ietekmēšanas līdzekļi primāri ir saistīti ar kārtības nodrošināšanu ieslodzījuma vietā, kā arī saitīti ar krimināsoda izpildes mērķu sasniegšanu. Nav šaubu, ka ieslodzītā personiskie uzskati, kas izteikti tādā veidā, kā tas konstatēts ziņojumā par Pieteicēja iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumu (sprieduma [1] punkts), norāda uz to, ka soda mērķis nav sasniegts un Pieteicēja uzvedība norāda uz viņa personības antisociālām iezīmēm, kas var būt vērtējams kā būtisks apstāklis ieslodzītā personības izvērtējumā soda progresīvās izpildes ietvaros. Tajā paša laikā ir jāņem vērā, ka tiesību teorijā jēdzieni „gods" (personības sabiedriskais novērtējums) un „cieņa" (personas pašnovērtējums, kas pamatojas ar ieaudzinātām un personai piemītošām) īpašībām ir cieši saitīti ar personas reputāciju, t.i., cilvēka statusu sabiedrībā (skat. Krastiņš V., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski-praktiskais komentārs. 2.grāmata. - Rīga: firma „AFS"2007, 333.lpp).

Konkrētajā gadījumā izteicieni, kas var tikt tulkoti kā cieņu un godu aizskaroši, ir izteikti privātā korespondencē, kuras neaizskaramība tiek garantēta Satversmes 96.panta tvērumā. Ņemot vērā to, ka Pieteicēja izteicieni nav publiski, nav vērsti pret noteiktām personām, konkrētajā gadījumā nav konstatējama amatpersonu reputācijas pazemināšana, līdz ar to nevar konstatēt arī disciplīnas pārkāpuma sastāvu, jo tiesas ieskatā Latvijas Sodu izpildes kodeksa 70.panta ceturtās daļas 1.punktā paredzētais notiesātā pienākums ar cieņu izturēties pret cietuma personālu ir skatāms tikai tiešas notiesātā un cietuma amatpersonas saskarsmes ietvaros, kas kalpo kā notiesātā uzvedības regulēšanas līdzeklis.

[13] Attiecībā uz ieslodzījumā esošām personām Latvijas Sodu izpildes kodeksa 49.panta ceturtajā daļā ir paredzēti gadījumi, kad ieslodzīto korespondenci var ierobežot. Citastarp šā panta ceturtā daļa noteic, ka ieslodzītā nosūtāmās vēstules var aizturēt, ja to saturs apdraud soda izpildes mērķus, brīvības atņemšanas iestādes drošību un tajā noteikto kārtību. Tiesa uzskata, ka konkrētajā gadījumā Pieteicēja lietotie izteicieni, kas adresēti cietuma administrācijas pārstāvjiem ir acīmredzami pretēji sabiedrībā vispārpieņemtajām uzvedības normām, tāpēc šāda Pieteicēja rīcība arī nav savienojama ar soda izpildes mērķi – panākt, lai notiesātais pildītu likumus, ievērotu uzvedības normas, citiem vārdiem, apgūtu sociāli derīgus uzvedības modeļus un soda izciešanas laikā tiktu resocializēts.

Pieteicējs ziņojuma sadaļā „ieslodzītā paskaidrojums" norādījis, ka vēstulē uzrakstītais atbilst patiesībai, ka viņam ir tiesības brīvi paust savu viedokli par neliešiem, kuri ļaunprātīgi izmanto dienesta pilnvaras.

Acīmredzami, ka Pieteicējam pieņemamāks ir nevis likumā noteiktajā kartībā apstrīdēt cietuma darbinieku rīcību, bet gan lietot krāšņus ar cieņas un goda aizskārumiem robežojošos epitetus. Minētais norāda, ka Pieteicējam bija individuāli pamatota attieksme pret sabiedrībā pieņemtajām uzvedības normām, kā rezultātā Pieteicējs savas personiskās intereses nostāda augstāk par sabiedrības interesēm. Tiesa uzskata, ka šādā situācijā Daugavgrīvas cietuma administrācijai bija tiesības aizturēt un izņemt Pieteicēja korespondenci, par to attiecīgi paziņojot Pieteicējam un izskaidrojot šādas rīcības pamatojumu. Tiesa uzskata, ka šādā gadījumā cietuma administrācijas rīcība atbilst privātās korespondences neaizskaramības ierobežojuma leģitīmajam mērķim un ir vērsta uz soda mērķa sasniegšanu. Tomēr notiesātā uzvedības un attieksmes pret likumā noteiktajiem ierobežojumiem kontrolei ir jāaprobežojas ar korespondences aizturēšanu un izņemšanu, bet tas (ievērojot sprieduma [12] punktā izdarītos secinājumus) nevar kalpot par pamatu disciplinārsoda piemērošanai. Šādos apstākļos tiesa atzīst, ka Daugavgrīvas cietuma priekšnieka lēmums par disciplinārsoda piemērošanu Pietiecējam ir prettiesisks un atceļams

[14] Administratīvā procesa likuma 92.pants nosaka, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personīgo kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Savukārt Administratīvā procesa likuma 93.panta pirmā daļa noteic, ka iesniedzot iesniegumu par administratīvā akta vai faktiskās rīcības apstrīdēšanu, vienlaicīgi var prasīt atlīdzinājumu. No minētā tiesiskā regulējums izriet, ka atlīdzinājums ir jāprasa vienlaicīgi ar administratīvā akta apstrīdēšanu, proti, arī atlīdzinājuma prasījumam ir jāievēro iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtība.

No lietas materiāliem tiesa secina, ka Pieteicējs tiesā ir iesniedzis pieteikuma papildinājumus, kuros lūdz atlīdzināt viņam nodarīto morālo kaitējumu. No Ieslodzījuma vietu pārvaldei adresētā apstrīdēšanas iesnieguma (*lietas 143.-148.lapa*) tiesa secina, ka Pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā nav izteicis prasījumu par kaitējuma atlīdzināšanu, bet ar šādu prasījumu ir vērsies tikai tiesā.

Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punkts noteic, ka tiesa atstāj pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Ņemot vērā minēto, tiesa nonāk pie secinājuma, ka Pieteicēja prasījums par kaitējuma atlīdzināšanu ir atstājams bez izskatīšanas.

[15] Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmā daļa noteic, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts (..) tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2010.gada 4.oktobra lēmumu (*lietas 37.-38.lapa*) Pieteicējs daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā, samazinot to līdz Ls 5. Pieteicējs 2010.gada 8.novembrī samaksājis valsts nodevu Ls 5 apmērā (*lietas 4.lapa*).

Ņemot vērā to, ka Pieteicēja pieteikums tiek daļēji apmierināts, no atbildētāja par labu Pieteicējam ir piespriežama valsts nodeva 5 latu apmērā, kā arī no atbildētāja piespriežama valsts nodeva 15 latu apmērā par pieteikuma izskatīšanu tiesā, t.i., daļā, no kuras Pieteicējs tika atbrīvots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Latvijas Sodu izpildes kodeksa 71.panta piekto daļu, Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, 246.-251., 278.panta 1.punktu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

Apmierināt *V.K.* pieteikumu daļēji.

Atcelt Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2010.gada 5.maija lēmumu Nr.1/12-K/1531, ar kuru atstāts negrozīts Daugavgrīvas cietuma priekšnieka 2010.gada 9.marta lēmums par disciplinārsoda – ievietošana soda izolatorā uz piecpadsmit diennaktīm – piemērošanu *V.K.*

Atstāt bez izskatīšanas *V.K.* pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikai viena mēneša laikā no sprieduma stāšanās spēkā atlīdzināt *V.K.* samaksāto valsts nodevu Ls 5 (pieci lati) apmērā.

Piespriest no Latvijas Republikas valsts nodevu Ls 15 (piecpadsmit lati) par pieteikuma izskatīšanu tiesā.

Spriedumu var pārsūdzēt trīsdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis P.Novičenoks